

Hátrányos helyzetben

A roma fiatalok esélyei a számok tükrében

Kompetenciaterület:

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

8. évfolyam

Programcsomag:

Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Földes Petra

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	13-14 évesek
Ajánlott időkeret	2 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A romák jelentős részét sújtó hátrányos helyzet megismertetése a tanulókkal, dokumentumfilm-részletek, topográfiai és statisztikai adatok, illetve képek kooperatív csoportmunkában való feldolgozásán keresztül.
A modul témái, tartalma	<p>Témák: Identitás – szocializáció, család, hagyomány; kapcsolatok – szolidaritás, felelősség, tolerancia; társadalom – kisebbség, szociális problémák, esélyegyenlőtlenség; konfliktus – érdekellentét, előítélet, diszkrimináció, rasszizmus; életmód – életérzés, életminőség; kultúra – multikulturalitás, népcsoportok, erkölcs és jog – normák, törvények</p> <p>Tartalom: A hátrányos helyzet és annak okai. A cigányság múltja és jelene hazánkban. A cigány lakosság eloszlása Magyarországon és Budapesten. Statisztikai adatok a romák foglalkoztatásáról, iskolázottságáról és egészségi állapotáról. Az összetartó társadalom program.</p>
Megelőző tapasztalat	Térkép-olvasási és adatelemzési gyakorlat
Ajánlott továbbhaladási irány	A társadalom rétegzettségét bemutató, a szegénység és gazdagság kérdését vizsgáló témák
A kompetenciafejlesztés fókuszai	<p>Önismerettel összefüggő kompetenciák: identitás Önszabályozás: törődés, tekintet másokra, tolerancia, nyitottság A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információk rendszerezése, információfeldolgozás, kritikai gondolkodás, problémaazonosítás Társas kompetenciák: konfliktuskezelés, szociális érzékenység, szolidaritás</p>
Kapcsolódási pontok	<p>A NAT-hoz: Ember és társadalom; Földünk és környezetünk</p> <p>Tantárgyakhoz: földrajz; társadalomismeret</p> <p>Modulokhoz: Toleranciával, törvénnyel az egyenlő bánásmódot (szka210_52); Historia Romani I-II. (szka211_17, szka212_15)</p>
Támogató rendszer	<p>Gönczöl Enikő: <i>Én és a többiek</i>. Társadalomismeret 13-15 éveseknek. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1999</p> <p>Farkas Endre (szerk.): <i>Gyerekcigány</i>. Pedagógiai tanulmányok. Inter-es Kiadó. Budapest, 1994</p> <p>Romano Rácz Sándor: <i>A roma kisebbség és a társadalmi kohézió</i>. Iskolakultúra, 2002/8</p> <p>Füzesi Zsuzsanna et al.: <i>A romákkal kapcsolatos szakirodalom áttekintése</i>. Összefoglaló.</p> <p>Az összetartó társadalom program honlapja: http://www.program5.hu</p>

Módszertani ajánlás

A modul fontos célkitűzése, hogy a munka során a tanulók felismerjék a helyzettel kapcsolatos társadalmi felelősséget. A téma feldolgozása az objektív tények és adatok elemzésétől jut el a felelősség kérdéséig, és egyszerre teszi fel a többség és a kisebbség feladataira vonatkozó kérdéseket. A foglalkozást mindenképpen a nyílt és tényszerű megközelítésnek kell jellemeznie, ezért fontos, hogy a tanár valamilyen mértékben elmélyedjen a modulhoz kapcsolt háttéranyagokban, s feltegye magának a saját (elő)ítéleteivel kapcsolatos kérdéseket, s megnyugtató módon meg is válaszolja azokat.

A modul feldolgozását 2×45 perces időtartamra érdemes tervezni. Mivel viszonylag sok, és érzelmileg is nehéz anyagról van szó, a két alkalom közötti üledési időszak fontos lehet a mentális és szellemi feldolgozás szempontjából. Lényeges, hogy közösen jussunk el a feldolgozott ismeretek megértésétől a morális következtetések levonásáig.

A foglalkozás sikeres megvalósításához mobil teremrendezésre van szükség, hiszen az órákon a vetítés, a frontális munka és a csoportmunka váltogatja egymást. Ha technikai okokból a vetítéseket esetleg nem tudjuk megvalósítani, mindenképpen gondoskodni kell valamilyen másfajta érzelmi felvezetésről. Erre Romano Rácz Sándor vagy Orsós Jakab interneten is megtalálható írásai, interjúi egyaránt alkalmasak lehetnek.

A mellékletekben számos olyan kifejezés fordul elő, amely a tanulók számára esetleg ismeretlen lehet. Ezek magyarázatát tartalmazza a D6 melléklet, amit a helyi igényeknek megfelelően kioszthatunk a tanulóknak a foglalkozás kezdetén, de megtehetjük azt is, hogy csak a csoportmunka segítőjeként adjuk oda a szöveget.

A hagyományos osztályozást e modul esetében nem javasoljuk, az aktívan részt vevő tanulókat azonban érdemes kiemelni és megdicsérni. Az elsődleges szándék, hogy ráirányítsuk a figyelmet erre a súlyos társadalmi problémára, felkeltsük a tanulók kíváncsiságát e probléma okai iránt, és felébresszük bennük a mostohább körülmények között nevelődő társaik iránti szolidaritást és felelősségérzetet. E gondolat jegyében készítik el a tanulók a házi feladatukat, amit a következő tanórán kell értékelni. A személyes gondolatokat tartalmazó feladatlapot a tanulók lefűzik a saját mappájukba.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

P1 – Háttérolvasmány a pedagógusoknak (részletek Földes Petra „Szempontok az iskola szocializációs szerepének újragondolásához” című tanulmányából. Új Pedagógiai Szemle, 2005/4)

P2 – Filmrészlet (Litauszki János „Esélymesék” című filmjéből az osztálytalálkozót bemutató jelenet, illetve Derdák Tibor és Orsós Zoltán beszélgetését bemutató jelenet)

P3 – Háttérinformációk a hátrányos helyzet okainak azonosításához

P4 – Történeti áttekintés a cigányság hazai történetének legfontosabb fordulópontjairól

P5 – Útmutató a térképvázlatok csoportok közötti szétosztásához

P6 – Kivetíthető térképek (a nyomtatott D4 sorozattal azonos tartalmú térképek)

P7 – Háttérinformációk a cigány lakosság foglalkoztatottságáról és iskolázottságáról

P8 – Háttérinformációk (az Összetartó Társadalom program sajtóközleménye)

P9 – Kivetíthető képek (az ÖT program óriásplakátjai, és a program fotópályázatának díjnyertes sorozata)

Tanulói segédletek

D1 – Mozaikok a magyarországi romák életéből (időszalag)

Annyi példányban kell sokszorosítani, ahány csoport dolgozik majd vele az osztályban.

D2 – Mozaikok a magyarországi romák életéből (vékony papírcsíkok)

A lapot annyi példányban kell sokszorosítani, ahány csoport dolgozik majd az osztályban, és a felhasználás előtt csíkokra kell vágni.

D3 – Különböző korok, különböző élethelyzetek (szövegkártyák, 5 szövegegységből álló sorozat)

A kártyákból annyi sorozatot kell készíteni, ahány csoport dolgozik az osztályban.

D4 – Térképsorozat (7 térképvázlatból álló nyomtatott sorozat)

A betűjellel ellátott térképekből egy-egy példányra van szükség. Az 1. számú térképből három, a 2. számúból pedig két példányt kell készíteni. A térképeket a P5 melléklet útmutatása szerint kell kiosztani a csoportoknak.

D5 – A számok tükrében (statisztikai adatok elemzését kérő feladatlapok a következő három témakörben: a roma lakosság foglalkoztatottsága, iskolázottsága és egészségi állapota)

A háromfajta feladatlapból összesen annyi példányra van szükség, hogy – nagyjából azonos arányban – minden tanulónak jusson belőle egy-egy lap.

D8 – Szómagyarázat (a mellékletekben szerelő kifejezések értelmezéséhez)

A lapot célszerű minden tanuló számára sokszorosítani. De adott esetben elegendő lehet az is, ha a csoportok kapnak egy-egy szószedetet.